

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Müfettişliği

BAŞMÜFETTİŞ : Rıza YAŞA

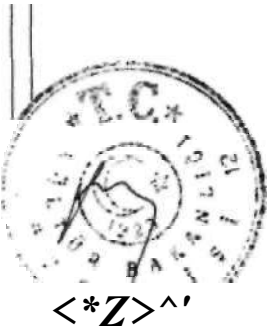
RAPORUN CİNSİ :İnceleme-Araştırma Raporu

KONU : Amerika Birleşik Devletlerindeki bir üniversite kütüphanesi ile seçilecek halka hizmet veren kütüphanelerden birinde kütüphanecilik hizmetlerinin nasıl yürütüldüğü, kütüphanelerin bölümleri, kütüphane metaryalleri ve standart malzeme durumu ile bu metaryelerin okuyucuya ulaştırılmasına kadar geçirdiği safhalar ve uygulanan tekniklerin incelenmesidir.

ÖNERİ : Raporda belirtilmiştir.

RAPORUN

Tarih ve Sayısı	12/04/2001-12/2
Sayfa ve Ek Adedi	6-29
Verildiği Yer	Teftiş Kurulu Başkanlığı

Üniversite bünyesinde yer alan iki kütüphanenin (Davidson ve Sanat Kütüphaneleri); her bir katında yer alan servisleri ve materyalleri, öğretim dönemi boyunca kütüphanelerin açık olduğu günleri ve saatleri ile her bir servisin açık olduğu saatleri gösterir broşür kütüphane kullanıcıların hizmetine sunulmuştur(Ek-3). Ayrıca kullanıcıların Davidson Kütüphanesi katalog ve bilgi sistemi (PEGASUS)'nden nasıl faydalanacaklarını gösteren broşür hazırlanmıştır(Ek-4). Diğer taraftan okuyucuların kütüphaneden kolaylıkla yararlanmalarını teminen PEGASUS sistemi içinde yer alan kitapların, koleksiyonların ve diğer yerlerin (danışma, mikroform serisi, müzik kütüphanesi vb.) hangi katta ve nerelerde bulunduğunu gösterir broşür hazırlanmıştır(Ek-5). Söz konusu broşürler ile diğer bilgilendirici formlar okuyucuların kolayca görebileceği ve ulaşabileceği noktalarda dağıtımına sunulmuştur. Öte yandan Kütüphanenin giriş katında çok sayıda, diğer katlarda birkaç tane olmak üzere okuyucuların internetten faydalanabilecekleri bilgisayar ile bütün katlarda katalog ve bilgi sisteminin (PEGASUS) kayıtlı olduğu çok sayıda bilgisayar bulunmaktadır.

University of California Library sisteminin bir parçası olan kütüphane, üniversitenin on-line katalogu MELVYL aracılığıyla 25.000.000'in üzerinde kaynağa bibliyografik ulaşım sağlamaktadır. Kütüphane aynı zamanda kendi bilgisayar destekli sistemine (PEGASUS) de sahiptir. Bu sistem sayesinde tüm ana bibliyografik operasyonları otomasyona bağlarken kütüphanenin on-line ve diğer servislerini tüm kampus alanına yayabilmektedir. Kütüphanenin katalog ve bilgi sistemi (PEGASUS)'nde kullanıcılar bilgisayar ortamında; yazar adı, başlık(kitap adı gibi), konu adı, seri adı ve genel araştırma yapma gibi 5 ayrı kategoride kütüphanede herhangi bir kaynak bulunup bulunmadığını belirleyebilmektedir.

Kütüphanenin yönetimi, Kütüphane Müdürünün idari ekibi ile 3-6 yardımcı kütüphaneci tarafından yürütülmektedir. Her bir yardımcı kütüphanecinin kendi sorumluluk alanı(koleksiyon gelişimi, teknik servisler, halk servisleri, idari servisler gibi) *varır*. Her bir yardımcı kütüphanecinin altında departman başkanları bulunur. Kütüphanenin yaklaşık 12 bölüm ve branş kütüphanesi bulunmaktadır. Müdürler(menajerler) personelin işe alınması, eğitimi ve gözetiminden; stratejik planlama, bütçe idaresi ve kaynakların temini, üniversite mensupları ile idarecilerine ulaşım ve kütüphane dışı organizasyondan sorumludur.

Kütüphane bir merkezi idare ve çok sayıda fonksiyonel servis bölgeleri veya bölümleri aracılığıyla yönetilmektedir. Kütüphanede; katalog ve temin etme, ödünç kitap verme, referans servisleri, süreli yayınlar, harita ve imaj laboratuvarı, bilim-mühendislik kütüphanesi, özel koleksiyonlar gibi bölümler mevcuttur. Kütüphane binası sekiz kattan oluşmaktadır. Davidson Kütüphanesi (UCSB Genel Kütüphanesi) 254.000 ft2'lik alana yayılan 3 kısımdan oluşmaktadır ve yaklaşık 2.000.000 ciltlik kapasiteye sahiptir. Kütüphanede açık raf sistemi uygulanmakta ve 2.600 koltuk bulunmaktadır. Kütüphane aynı zamanda bilgisayar uygulamalı dersler için iki internet bağlantılı elektronik sınıfa sahiptir. Sanat Kütüphanesi ise güzel sanatlar ve müzik koleksiyonlarına ev sahipliği yapmaktadır. 17.000 ft2'lik işlaça yayılmıştır ve 275.000'in üzerinde cilt ile yaklaşık 100 koltuklu fonograf " kayınlara sahiptir. Yer darlığı nedeniyle uzakta bir depoda yaklaşık 500.000 adet

cilt daha bulunmakta ve bunlar genellikle 24 saat içinde isteyen kullanıcıya ulaştırılmaktadır.

Kütüphaneye metaryaller; ya sipariş yapıp onaylama sonucunda ya da toptan satış yapan kitapçılardan doğrudan istekte bulunarak satın alınmaktadır. Basımevlerinden yada organizasyonlardan da kitap sağlanmaktadır. Çoğu yerli gazeteler tek bir dağıtıcı tarafından ulaştırılmaktadır. Avrupa, Latin Amerika ve Asya için de 2-3 ek dağıtıcı bulunmaktadır. A.B.D ve California Hükümeti yayınları ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Kütüphaneden metaryal istemi ve iadesi formlar doldurularak yapılmaktadır(Ek- 6, 7). Kütüphanedeki bazı dokümanlara(Örneğin, Birleşmiş Milletler, ABD Hükümeti gibi) nasıl ve nerede ulaşılabileceğine ilişkin broşür hazırlanarak kullanıcılara sunulmuştur(Ek-8).

Kütüphanede; İngilizce dışında 22 değişik dilde kitaplar mevcuttur. Ancak çok az sayıda Türkçe kitap bulunmaktadır(Ek-9). Kütüphanede Türkçe el yazması kitap bulunmamaktadır.

Kütüphane, Library of Congress sınıflandırma sistemini kullanmaktadır. Ancak Davidson ve Sanat Kütüphanesinde ayrı raflanmış koleksiyonlar mevcuttur. Sanat Gösteri Koleksiyonu, A.B.D Hükümeti Yayınları Koleksiyonu ve California Koleksiyonu kendi sınıflandırma sistemine sahiptir. Kitapların sırtlarına; yer, raf ve basım yılının belirtildiği etiket (Ek-10), ilk sayfasına ise kitapla ilgili bütün bilgileri içeren barkod, ödünç verilecek kitapların ön kapağının arkasına ise ödünç verme fişi yapıştırılmaktadır(Ek-10/2). Kütüphanede açık raf sistemi uygulanmakta ve kitapların büyük bölümü bu raflarda bulunmaktadır. Raf başlarına o rafta hangi alanda veya konuda kitap/sürelî yayın bulunduğunu gösterir levhalar bulunmaktadır.

Kütüphanede, mikrofilm, fotokopi ve bilgisayar hizmeti verilmektedir. Kütüphanede kullanımı çok kolay çok sayıda fotokopi makineleri mevcuttur. Kullanıcılar bu makinelerden para yanında Kütüphaneden para karşılığı temin edecekleri belli bir kapasiteyi içeren manyetik kartlar vasıtası ile faydalanabilmektedirler. CD-ROM'lar ve MELVYL aracılığıyla bir çok veri tabanları ile indekslere (medline, current contents, magazin ve gazete indeksleri vb.)ulaşılabilmektedir. MELVYL sistemi bir çok ana araştırma kütüphanelerine ulaşımında bir köprü olmaktadır. Kütüphanelerarası ödünç alma bürosu fakülte mensupları ile araştırmacılara diğer kütüphanelerden metaryel sağlama olanağı sağlamaktadır. Kütüphanelerarası ödünç hizmeti olarak, yılda ortalama 15.000'i alma ve 11.500'ü verme işlemi yapılmaktadır. Kütüphanelerarası ödünç alma hizmetinden yararlanan okuyucuların, kendilerine tanınan süreyi gerek form doldurmak kaydıyla(Ek-11) ve gerekse web aracılığıyla uzatma imkanları bulunmaktadır(Ek-11/1).

Kitaplar kullanıcıya ulaşmadan önce temin etme ünitesine gelmekte, burada kitabın, istenilen kitap olup olmadığı belirlendikten, OCLC gibi on-line sistemi içinde araştırıldıktan, lokal on-line sistemi içine yerleştirildikten ve hakkındaki bilgiler girilip, etiketlenip, barkod yapıştırıldıktan sonra rafa yerleştirilmek üzere y^rınle gönderilmektedir. OCLC ve RLIN içinde kitaba ait bibliyografik kayıt Eul,unçjazsa, kitabı kataloglayan katalogçuya geri gönderilmektedir.

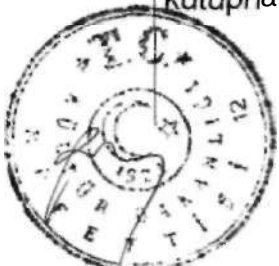
Kütüphanede bilgisayar kullanımı ve on-line veri tabanları hakkında iki kurs verilmektedir. Aynı zamanda her yıl ünlü bir yazar ile birlikte ders verilmektedir.

2-Santa Monica Public Library(SMPL) (Santa Monica Halk Kütüphanesi)

Kütüphaneden İngilizce ve İspanyolca hazırlanmış kütüphane üyelik kartı başvuru formu(Ek-12) doldurularak elde edilen üyelik kartı(Ek-13) ile faydalanılmaktadır. Formda bu konudaki yasal sorumluluklar ve kurallar ayrıca belirtilmektedir. Bu cümleden olarak; üyeliğe başvuran kişinin adresine kütüphane etkinliklerinin duyurulması konusunda izin verip vermediği sorulmakta, kart için başvuran kişiden aldığı materyallerden sorumlu tutulacağı, kartı kaybettiğinde hemen bildireceğinin, tüm kütüphane kurallarına uyacağı ve adres değişikliğini hemen bildireceğinin taahhüdü istenmekte, çocuğuna kart alacak ailenin tüm sorumluluğu üstlenmesi imzası karşılığı istenmektedir. Ücretsiz elde edilen bu kütüphane kartıyla birlikte verilen PIN numarası(Ek-13) sayesinde internette araştırma yapmaya kolaylık sağlayacak veri tabanlarına(magazinler, şirket profilleri, sağlık, tarihteki büyük olaylar, bilim, bibliyografya indeksleri, organizasyon ve kuruluşların adresleri, edebiyat) ulaşılabilir. Bu veri tabanlarına nasıl ulaşılacağı okuyuculara sunulan formlarla açıklanmaktadır(Ek-14).Kütüphane kullanımını ve materyallere ulaşımı kolaylaştırmak ve kütüphaneyi korumak amacıyla kütüphanede uyulması gereken kurallar(sigara içmek, yemek yemek ve içmek, uyumak, ev hayvanı getirmek, çocukları başıboş bırakmak gibi yasak hükümler) belirlenmiştir(Ek-15). Bu durum broşürlerle okuyuculara bildirilmekte ve personel tarafından takibi yapılmaktadır.

Kütüphanede; referans ve bilgi (enformasyon) servisleri, çocuklar ve genç yetişkin servisleri, görsel ve duysal servisler okur-yazarlık servisi, evde kapalı kalan okuyuculara ulaşım servisi, kültürel programlar, gönüllü fırsatları, elektronik kaynaklar ve internet erişimi ve çalışma odaları mevcuttur(Ek-16).

Kütüphane çalışanları kullanıcıların ilgilerine göre kitap ve süreli yayın seçimi yapılmaktadır. Okuyucular, Kütüphaneye alınmasını istedikleri kitabı bu husustaki formu doldurarak idareye bildirebilmektedirler(Ek-17). Diğer taraftan Kütüphane kullanıcılarına sunulan öneri ve dilek formu ile okuyucuların beklentileri dikkate alınmaktadır(Ek-18). Kütüphanenin giriş katında çok sayıda okuyucuların internetten faydalanabilecekleri bilgisayar ile katalog ve bilgi sisteminin kayıtlı olduğu çok sayıda bilgisayarlar bulunmaktadır. Kullanıcılara Kütüphane bünyesindeki internet servisinin kullanımı hakkında bilgiler ve kurallar sunulmaktadır(Ek-19). Kütüphanenin katalog ve bilgi sisteminde kullanıcılar bilgisayar ortamında; yazar adı, başlık(kitap adı gibi), konu adı, seri adı ve genel araştırma yapma gibi 5 ayrı kategoride kütüphanede herhangi bir kaynak bulunup bulunmadığını belirleyebilmektedir. Metropolitan Cooperative Library System(MCLS), Los Angeles bölgesinde yer alan kütüphanelerin birlikte ve aynı anda kullanımına izin veren bir sistemdir(Ek-20). Lokal kütüphanede bulunmayan materyaller diğer üye kütüphanelerden ücretsiz sağlanabilmekte, ancak, kütüphane politikalarına göre düşük bir ücret istenebilmektedir.

Materyal temininde büyük dağıtıcılar ile çalışılmaktadır. Kütüphanenin çalıştığı en büyük dağıtıcı firma Baker and Taylor'dur. Kütüphane 2000 yılı sonu itibariyle 350.000 materyale sahiptir.

Kütüphanede Türkçe harfli kitap olmamakla birlikte Türkiye hakkında 173 adet kitap vb materyal bulunmaktadır. İngilizce dışında İspanyolca(en fazla), Çince, Japonca, Almanca, Rusça ve Arapça dillerinde materyaller bulunmaktadır.

Kütüphaneye gelen kitaplar katologlanıp, işlenip raflara yerleştirilmektedir. Kütüphane sistemindeki katalog kayıtlarının çoğu OCLC veri tabanından gelmektedir. Kitaplar Dewey desimal sisteme göre sınıflandırılmaktadır. Kitapların sırtlarına; yer, raf ve basım yılının belirtildiği etiket (Ek-21), ilk sayfasına ise kitapla ilgili bütün bilgileri içeren barkod, ödünç verilecek kitapların ön kapağının arkasına ise ödünç verme fişi yapıştırılmakta ve bu fişte o kitabın kaç hafta ile ödünç alınabileceği belirtilmektedir(Ek-21/1). Kütüphanede açık raf sistemi uygulanmakta ve kitapların büyük bölümü bu raflarda bulunmaktadır. Raf başlarına o rafta hangi alanda veya konuda kitap/sürelî yayın bulunduğunu gösterir levhalar asılmıştır. Kütüphaneye üye olan kişiler en fazla 50 materyal olmak üzere; 2 dil seti(kasetli), 5 yeni kitap, 6 cd-rom, 7 video kaset, 8 çocuk kitapları kiti, 10 magazin, audio kasetler, resimler, broşürler, kaset kitaplar, 15 kompakt disk,40 çocuk kitabı ödünç alabilmektedir. Video dışındaki materyaller sadece bir kez yenilenebilmektedir. Yenileme ücreti alınmamakla ta ve on-line katalog, telefon ve web aracılığıyla veya kütüphaneye gelerek yenileme yapılabilmektedir. Ödünç verilen süreyi geçiren kullanıcılardan her materyal grubu için farklı olmak üzere günlük gecikme cezası alınmaktadır(Ek-22).

Özel bir şirket aracılığıyla, fotokopi makinaları, mikrofilm okuyucusu/yazıcısı ve bilgisayar yazıcıları sağlanmaktadır. Kütüphanede kullanımı çok kolay fotokopi makineleri mevcuttur. Okuyucular bu makineleri para atarak kullanabilmektedirler.

Her yıl Nisan ayında yıllık kullanıcı görüşlerini içeren anket yapılmaktadır. 2000 yılı anket sonuçları kullanıcıların kütüphaneden çok yüksek oranda memnun olduklarını göstermektedir(Ek-23). Kütüphane tarafından yaşlılar için yapılan çalışmalar bir broşürle duyurulmaktadır(Ek-24).

Kütüphanede 200 kişilik toplantı salonu, 20 kişilik konferans odası ve 4 kişilik çalışma odası vardır. Diğer alanlarda açık okuma salonları bulunmaktadır. Kütüphane bünyesindeki çalışma odalarının kullanımı hakkında prosedür ve kurallar belirlenmiştir(Ek-25).

Kütüphanede bilgisayarların ve internetin nasıl kullanılacağına dair çok çeşitli kurslar düzenlenmektedir. Çocuk servisi çalışanları, çocuklar ve gençler için geniş çaplı programlar yapılmaktadır. Toplantı salonları çeşitli gruplar tarafından toplantı ve programlar amacıyla kullanılmaktadır.

Kütüphanenin bütçesinin neredeyse tamamı Santa Monica Şehri tarafından sağlanmaktadır. Kütüphane şehre ait olup, Kütüphane Müdürü Şehir Kütüphanecisidir. Şehir Konseyi tarafından onaylanan yıllık bütçe planına göre mal-kaynak talebinde bulunmaktadır.

Kütüphanenin bütün profesyonel çalışanları kütüphanecilik biliminde yüksek lisans derecesine sahiptir.

Kütüphane tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler okuyucuya aylık yayınlanan bir bülten ile duyurulmaktadır(Ek-26)

Kütüphaneyi zenginleştirmek ve topluma hizmet etmek amacıyla kütüphane bünyesinde "Santa Monica Halk Kütüphaneleri Dostları" isimli bir topluluk kurulmuştur(Ek-27). Bu topluluğa yıllık üyelik ücreti ödenmektedir. Kütüphane bünyesinde tamamiyle gönüllüler tarafından 18 yaşından büyük kişilerin okuma ve yazma yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan "Santa Monica Okuyor" isimli çalışma grubu oluşturulmuştur(Ek-28). Eve bağımlı kişilerin ayağına kütüphane materyalleri götürülmektedir. Kütüphane bünyesindeki çeşitli materyaller (kitap, kaset, cd-rom gibi) değişik başlıklar altında bir koleksiyon halinde toplanarak materyalin adı, yeri ve haklarında kısa bilgilerin yer aldığı küçük broşürlerle okuyuculara tanıtılmaktadır(Ek29,29/1-4).

IV- SONUÇ:

Müfettişliğimizce seçilen gerek Santa Barbara Üniversite Kütüphanesinde (University of California, Santa Barbara(UCSB) Library) ve gerekse Santa Monica Halk Kütüphanesinde (Santa Monica Public Library(SMPL) kütüphanecilik alanındaki tüm kayıt ve işlemler bilgisayarlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu durum gerek personele ve gerekse kütüphane kullanıcılarına büyük sürat ve kolaylık sağlamakta ve daha verimli hizmet verilmesini temin etmektedir. Bilgisayar kullanımı kullanıcılara; yazar adı, başlık(kitap adı gibi), konu adı, seri adı ve genel araştırma yapma gibi 5 ayrı kategoride kütüphanede herhangi bir kaynak bulunup bulunmadığını çok kısa bir sürede belirleme imkanı sunmaktadır. Yine ödünç kitap alma talebi ile ödünç alma süresini uzatma imkanı da yine bilgisayarlar (internet) kullanılarak yapılabilmektedir. Kütüphanelerde kitaplar dışında görsel, duysal materyallerde okuyucu hizmetine sunulmuştur. Bu durum halka kütüphaneden daha fazla yararlanma olanağı sunmaktadır. Kütüphanelerde başvuru koleksiyonları ile süreli yayınlar dışındaki materyaller ödünç verilebilmekte, kitaplar açık raf sistemine göre okuyucuya sunulmaktadır. Diğer yandan okuyucuların internetten faydalanmalarını teminen çok sayıda bilgisayar kütüphanenin ayrı bir yerinde hizmete sunulmuştur. Bu hizmette kütüphanelerden faydalanımı arttırmaktadır. Seçilen kütüphanelerle ilgili yukarıda belirtilen hizmetler genel anlamda ülkemiz halk ve üniversite kütüphaneleri tarafından da verilmekle birlikte, Amerika Birleşik Devletlerinin ekonomik gücü ile yönetim biçimine paralel olarak seçimini yaptığımız kütüphanelerde bu hizmetlerin daha verimli ve çağdaş yürütüldüğü görülmüştür. Bakanlığımıza bağlı kütüphanelerde de bütçe ve personel imkanları gözetilerek bilgisayar kullanımının (gerek personel tarafından ve gerekse okuyucu hizmetinde kullanımını teminen) yaygınlaştırılması yerinde olacaktır.

Arz ederim.

Ankara, 12/04/2001

Rıza YAŞART. ^
Başmüfettiş
